

Котюк К.О.

студент 1 курсу магістратури 3 групи
Інституту підготовки юридичних кадрів для
Служби безпеки України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ВИДОБУВАННЯ ВУГІЛЛЯ

Ключові слова: видобування вугілля, злочинність в паливно-енергетичному комплексі, запобігання злочинності в ПЕК.

Анотація: У даній роботі розглянута проблема злочинності в паливно-енергетичному комплексі України, зокрема, щодо незаконного видобування та подальшого використання вугілля. Запропоновано деякі заходи спрямовані на зменшення рівня злочинності в сфері незаконного видобування вугілля.

Keywords: coal mining, crime in the fuel and energy complex, crime prevention in fuel and energy complex.

Summary: This study considers the problem of crime in the fuel and energy complex of Ukraine, in particular regarding illegal mining and further use of coal. Some measures aimed at reducing crime in the field of illegal coal mining are proposed.

В Україні зосереджено близько 4% світових запасів вугілля. Після початку військових дій на Донбасі в 2014 році в цій галузі почались серйозні проблеми, через те, що більшість шахт опинилися на території, непідконтрольній українській владі. Наразі в Україні налічується 102 державні шахти, але чиними

поза зоною операції об'єднаних сил вважаються лише 33, при тому, що на території окупованих районів Донецької та Луганської областей (далі - ОРДЛО) залишилися 58 шахт, діяльність яких неможливо контролювати, що неминуче веде до зростання злочинності в економічній сфері [2, с. 28, 32].

Недоліки регулювання сфери видобування вугілля існують ще з початку 2000-х років: у 2000 р. було прийнято Концепцію реформування та стратегічного розвитку вугільної промисловості, яка фактично передбачала перерозподіл вугільного ринку. В рамках державної програми «Вугілля України» передбачалось виділення дотацій на найменш прибуткові підприємства. Відсутність контролю та чітких вимог щодо розвитку підприємств до встановлених строків надала підгрунтя для нових корупційних схем, адже через 5 років було проведено аудит використання бюджетних коштів, який виявив нестачу на загальну суму понад 2 млрд грн [2].

З 2005-2006 рр. на територіях Донбасу значно збільшилась кількість нелегальних шахт – так званих „копанок”. З цього моменту державні шахти почали перетворюватись на приватні підприємства з видобутку вугілля. Так Держгірпромнагляд в Донецькій області видав понад 100 дозволів, легалізувавши видобуток вугілля на території Донецька. Фактично органи державної влади підтримали й легалізували незаконне користування надрами, чим порушили Конституцію і Закон України „Про надра” [3].

По об'єктивним оцінкам спеціалістів видобування вугілля в певних шахтах є нерентабельним, тому що, по-перше, для їх використання існує нагальна потреба у новому устаткуванні, по-друге, вугілля з цих шахт неможливо використовувати в тепловій енергетиці. Проте, наразі використовується механізм при якому, видобуте низькоякісне вугілля перерозподіляється на державну на шахту та продається за завищеною ціною.

У 2015-2016 рр. власники копалень перенесли свої офіси на територію підконтрольну українській владі, але фактично продовжуючи здійснювати діяльність на території ОРДЛО, поставляючи вугілля для потреб українських ТЕС, ТЕЦ та підприємств металургійного комплексу [4]. Це відбувалось до весни 2017 року, доки ситуація не притягнула увагу активістів та преси: під тиском громадськості РНБО ухвалила офіційне рішення про припинення перевезення залізницею вантажів, у тому числі заборонили і перевезення вугілля через лінію протистояння на Донбасі.

Багато уваги було зосереджено на формулі «Роттердам +»: використання цієї формули відбувалось з 2016 по середину 2019 року. Згідно з заяви одного з нардепів, ТЕС закупають вугілля на території ОРДЛО за ціною не вище 1100 грн за тону, однак в тариф вкладають ціну вугілля 1800-2000 грн за тону. При цьому переобладнання на газову групу, яке повинно було відбутись завдяки впровадженню нових цін майже не відбувається. [6].

З метою мінімізувати втрати від злочинності та запобігти злочинності в сфері ПЕК, доречно буде здійснити комплекс запобіжно-контролюючих заходів щодо використання вугілля та коштів, що були виділені для розробки цієї галузі: а) проведення ревізійних перевірок на об'єктах; б) проведення заходів технічного і

фізичного захисту об'єктів; в) проведення профілактичної роботи та застосування заходів індивідуального запобігання [5, с.320-321].

Відомо, що основу проблему складають тіньові правочини щодо вугілля. Пропонується, проводити всі закупівлі кам'яного вугілля через систему «Prozorro». Наразі по більшості поставок вугілля не проводиться жодних торгів, а це дозволяє завищувати ціну на вугілля, хоча якість вугілля майже не контролюється. Законодавче закріплення того, що будь-які правочини з надрами, повинні бути здійсненні за допомогою системи «Prozorro», дозволять оцінити реальний обіг вугілля та обсяги його видобування[1].

З 2014 року, злочинність в сфері незаконного видобутку вугілля дещо зросла, зокрема, через неможливість контролювати основні вугледобувні регіони України. Зрозуміло, що навіть при завершенні ООС та повернення контролю над окупованими територіями, злочинність у економічній сфері неможливо цілком подолати, але шляхом поступового впровадження тотального контролю в сфері ПЕК, а саме завдяки системі «Prozorro» на всі закупівлі вугілля та детального нормотивного врегулювання діяльності у цій сфері, що унеможливить виникнення будь-яких схем недобросовісного заробітку, можна досягнути чималого позитивних результатів, але за досить значний проміжок часу.

Список використаних джерел:

1. Сайт тендерного порталу України URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/search/?query=вугілля>
2. Головкин Б. М., Дарнолих Г. Ю., Христин І. О. та ін. Злочинність у паливно-енергетичній сфері України: кримінологічна характеристика та запобігання : монографія / за заг. ред. Б. М. Головкина. – Харків : Право, 2013. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10922/1/golovkin_mon_Kol_2013.pdf
3. Макогон Ю. Вугільна галузь України: проблеми та перспективи сталого розвитку: URL - <http://old.niss.gov.ua/Monitor/december08/5.htm>
4. Обух В. Аналітика: Крадене вугілля не пахне URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2616334-kradene-vugilla-ne-pahne-hto-v-evropi-nazivaetsa-na-nasij-bidi.html>
5. Головкин Б. М. Відвернення і припинення злочинів економічної спрямованості у паливно-енергетичній сфері України / Б. М. Головкин // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2012. - № 4. - С. 320-321. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2012_4_47
6. Сайт каналу новин «24» URL: https://24tv.ua/ru/rotterdam_plus_cho_teto_i_kak_rabotaet_formula_rotterdam_plus_n969352

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
Кафедра кримінології та кримінально-виконавчого права

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ І КОРУПЦІЇ

Матеріали XIX Всеукраїнської наукової конференції
з кримінології
для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 2 грудня 2019 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2019

Редакційна колегія:
д-р юрид. наук, проф. А. П. Гетьман;
д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Таволжанський;
зав. лабораторії Ю. Г. Бойко

П83 **Протидія організованій злочинності і корупції : матеріали XIX Все-**
укр. наук. конф. з кримінології для студентів, аспірантів та молодих
вчених (м. Харків, 2 груд. 2019 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Го-
ловкіна. – Харків : Право, 2019. – 232 с.

ISBN 978-966-937-837-8

ISBN 978-966-937-837-8

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2019
© НДІ вивчення проблем злочинності іме-
ні академіка В. В. Сташиса Національної
академії правових наук України, 2019
© Оформлення. Видавництво «Право», 2019

Наукове видання

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ І КОРУПЦІЇ

Матеріали XIX Всеукраїнської наукової конференції з кримінології
для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 2 грудня 2019 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

*Матеріали друкуються в авторській науковій
та літературній редакції*

Відповідальний за випуск *Б. М. Головін*

Оригінал-макет виготовлено на кафедрі кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77, ауд. 89)

Підписано до друку з оригінал-макета 28.11.2019.
Формат 60×84 $\frac{1}{16}$. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 16,92. Ум. друк. арк. 13,49. Вид. № 2348.
Тираж 60 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
вул. Чернишевська, 80а, Харків, 61002, Україна
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ФОП Дуюнова Т. В.
Тел. (057) 717-28-80